

коштів благодійницьких організацій. Згідно з новою редакцією Закону України "Про оподаткування прибутків підприємств", суми коштів або вартість майна, які добровільно перераховані до неприбуткових організацій (у тому числі благодійні внески), зараховуються до складу валових витрат підприємства у розмірі не більше, ніж 4 % прибутку що обкладається податком.

Тому проблема вдосконалення системи фінансового забезпечення об'єктів соціального призначення підприємств лісової галузі продовжує залишатись актуальною, її розв'язання потребує пошуку різних джерел фінансування, що забезпечить збереження закладів, які надають послуги як працівникам даної галузі, так і жителям конкретного населеного пункту, регіону.

Література

1. **Постанова** Кабінету Міністрів України від 2 грудня 1996р. №1443 "Про поетапну передачу до комунальної власності об'єктів соціальної інфраструктури".
2. **Казкова М.І.** Модель фінансового забезпечення соціальної сфери// Фінанси України, №6, 1998р.
3. **Писаренко Т.М.** Теоретичні основи та особливості формування фінансових ресурсів в установах невиробничої сфери. Тернопіль. "Економічна думка", 1999.
4. **Сімків Л.** Місцеві бюджети: проблеми формування та аналіз їх виконання// Регіональна економіка, №1, 2000 р.

УДК 657.22

Доц. С.І. Лебедевич, к.е.н. – УкрДЛТУ

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Наведено основні проблеми фінансової звітності на Україні згідно з національними положенням (стандартів) бухгалтерського обліку (П (С)БО). Детально аналізуються недоліки П (С)БО 2, 3, 4, План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про застосування Плану рахунків

Doc. S.I. Lebedevych – USUFWT

Problems of financial accounts in the Ukraine

There are the principal problems of financial accounts in the Ukraine in accordance with national standards (standards) of the accounting (S (S)A). The defects of S (S)A 2, 3, 4, Plan of accounts for assets, capital, pledges and economic operations of enterprises and organizations? And Instruction for Plan accounts use are analyzing in detail.

З 1 січня 2000 р. згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996 – XIV фінансова звітність складається за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П (С)БО).

Згідно з П (С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" фінансова звітність складається з:

- балансу (форма №1);
- звіту про фінансові результати (форма № 2);
- звіту про рух грошових коштів (форма № 3);
- звіту про власний капітал (форма № 4);
- приміток до звітів.

При цьому малі підприємства складають тільки Баланс (форма № 1-м) і Звіт про фінансові результати (форма № 2-м). Решта підприємств щоквартально звітуються за формами № 1 і № 2, а щорічно – складають повний обсяг фінансової звітності. Всі підприємства подають зазначені звіти у місцеві органи Міністерства статистики України.

Сучасна фінансова звітність за складом і зовнішніми ознаками аналогічна зарубіжній фінансовій звітності, яка здійснюється за Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО). Але за МСБО тільки Баланс та Звіт про фінансові результати є обов'язковими, а решта складається підприємствами, як правило, великими корпораціями добровільно. Більше того, немає, як таких, затверджених норм звітності. Фінансові звіти складаються у довільній формі за різними форматами, як вважають за потрібне власники підприємств (у т.ч. акціонери).

На відміну від міжнародних, національні положення (стандарты) жорстко регламентують склад і зміст фінансової звітності за затвердженими формами. При цьому затверджені ще 31 березня 1999 р. П (С)БО щодо фінансової звітності ще дуже далекі до досконалості. Протягом 2000 р. до них вже опубліковано ряд змін і доповнень, у т.ч. достатньо істотних, які навіть змінюють постулати Стандарту на протилежні. Зокрема, це стосується п.22 П (С)БО 4 "Звіт про рух грошових коштів", коли у графі "Надходження" відображення зменшення поточних зобов'язань замінено на збільшення, а у графі "Видаток" відображення збільшення поточних зобов'язань замінено на зменшення. Термінологія стандартів теж істотно виправлялася, що має значний вплив на валюту звітності, особливо, якщо термін "основна діяльність" замінюється на "операційна діяльність" (п.32 П (С)БО 3), а "активи" на "необоротні активи" (п.40 П (С)БО 2) і т.д.

Діюча фінансова звітність передбачає окреме відображення кожного виду діяльності підприємства. З 1 січня 2000 р. згідно з П (С)БО 3 і 4 діяльність будь-якого підприємства класифікується наступним чином (рис.1).

Рис. 1. Класифікація видів діяльності підприємства

Формулювання ж визначень щодо видів діяльності недостатньо чіткі, викликають неоднозначне розуміння та відображення в обліку і звітності. Зокрема, основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу. Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій які не є складовою частиною еквівалентів

грошових коштів. Фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення. Надзвичайна подія – подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному звітному періоді.

За наведеною класифікацією видів діяльності підприємств розроблено нині діючий План рахунків бухгалтерського обліку, Інструкція щодо його застосування та складається Звіт про фінансові результати (форма № 2). Але вже у Звіті про рух грошових коштів (форма № 3) всі види діяльності попереplутувані так, що годі зрозуміти, про що йдеться. Зокрема, Звіт містить три розділи, які стосуються звичайної діяльності підприємства:

- I. Рух коштів у результаті операційної діяльності.
- II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності.
- III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності.

Але чомусь кожний розділ містить і рух коштів від надзвичайних подій (рядки 160, 290, 380). Абсолютно незрозуміло, чому надзвичайна діяльність вже попала у склад звичайної, та ще й, як поділити надзвичайну діяльність між трьома видами звичайної діяльності.

Перший розділ Звіту про рух грошових коштів, взагалі, унікальний. Починається він чомусь з прибутку (збитку) не від операційної, а від звичайної діяльності. Далі ще цікавіше. У рядках 060 і 130 чомусь відображені витрати на відсотки, хоч це явно фінансова, а не операційна діяльність. Найцікавіший же рядок 050 "Збиток (прибуток) від неопераційної діяльності". У ньому згідно з п.17 П (С)БО 4: у графі "Надходження" відображається збиток, у графі "Видаток" – прибуток від володіння (дивіденди, відсотки тощо) та реалізації фінансових інвестицій, а також від продажу основних засобів, нематеріальних активів, інших довгострокових активів, інші прибутки та збитки від інвестиційної та фінансової діяльності. Тобто, у першому розділі, який стосується операційної діяльності, робиться спроба показати рух коштів від всіх видів діяльності підприємства. Незрозуміло тоді, для чого інші розділи Звіту. А найбільш незрозумілим стає, що ж таке "операційна діяльність підприємства".

Не витримують ніякої критики і теоретичні постулати першого розділу форми № 3, хіба прибуток, розрахований за діючим принципом нарахування, нарахування амортизації необоротних активів, збільшення забезпечень (зокрема, створення резерву оплати відпускних), збиток від нереалізованих курсових різниць, нарахування витрат на сплату відсотків та зменшення вартості оборотних активів ідентично надходженню коштів на підприємства?!

Таким чином, без докорінної переробки П (С)БО 4 Звіт про рух грошових коштів залишиться найбільш віртуальним звітом діючої фінансової звітності підприємств України.

Надзвичайно негативно впливає на фінансову звітність те, що одночасно, паралельно в Україні діють закони щодо оподаткування підприємств, національні Положення (стандарт) бухгалтерського обліку та План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і орга-

нізацій. Всі вони регламентують бухгалтерський і фінансовий облік, але їх обмеження не погоджені, а навпаки – суперечать одні одним.

Закони України жорстко обмежують права підприємств і ніяк не погоджуються з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Національні П (С)БО, буцімто, розроблені на основі МСБО. Вони дуже недосконалі, часто йдуть всупереч МСБО, але надають найбільшу поміж іншими обов'язковими організаційними регламентами свободу підприємствам. Але ж вони не мають законодавчої сили і по суті працюють тільки над складанням фінансових звітів.

Діючий План рахунків бухгалтерського обліку займає непевне, середнє положення серед обов'язкових організаційних регламентів. Інструкція до Плану рахунків вкрай недосконала. Вона не тільки не узгоджується ні з Законами, ні з П (С)БО, але й не придатна до практичного використання. В ній взагалі не надається кореспонденція рахунків, навіть за найбільш типовими операціями.

Зовсім остеронь, абсолютно не погоджуючись ні з бухгалтерським, ні з фінансовим обліком, стоїть з 1 січня 2000 р., так званий, податковий облік. Інструктивні акти Головної державної податкової адміністрації (ГДПА), навіть всупереч Законам України, все більше обмежують свободу підприємств. Тенденція викреслюється така. Якщо П (С)БО дозволяють підприємствам всі витрати списувати, тобто не включати в так званий оподатковуваний оборот, то ГДПА з кожним днем все більше містить туди реальних витрат. У найближчий час, мабуть, у податковому обліку термін "витрати" буде вилучений, а всі доходи будуть просто попадати під оподаткування. Так як результати бухгалтерського і податкового обліку тепер зовсім не погоджуються, то й подаються вони у різні інстанції: форми податкового обліку в органи податкової адміністрації, фінансові звіти – в органи Міністерства статистики України. А для гарантованої різниці між цими видами обліку в Балансі навіть згідно з П (С)БО 2 передбачено рядок 060 в Активі і рядок 460 в Пасиві.

Все вищезазначене викликає великі труднощі в роботі практикуючих бухгалтерів. І поточне ведення обліку і складання всіх видів звітності у 2000 р. стало вручну вже практично неможливим, навіть для малих підприємств. Тому доцільним стає застосування АРМ бухгалтера, зокрема, найбільш пристосованої до сучасних умов "І С: Бухгалтерія", версія 7.7. Її застосування дозволяє паралельно вести бухгалтерський і податковий облік, ефективно складати всі форми звітності підприємства. До того ж у число дистриб'юторів даної версії входять і працівники Управління методології бухгалтерського обліку, що не тільки дозволяє оперативно вносити потрібні зміни, викликані корегуванням обов'язкових регламентів, але й дає надію, що в майбутньому облік і звітність в Україні стануть досконалими.

Таким чином, при складанні фінансової звітності на практиці залишається багато істотних проблем, без вирішення яких фінансові звіти й надалі не будуть відображати реальне фінансове становище та фінансові результати господарської діяльності підприємств України.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996 – XIV.

2. Загальні вимоги до фінансової звітності: Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1/ Затверджено наказом Мініфіну України від 31 березня 1999 р. № 87.

3. **Баланс:** Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 2/ Затверджено наказом Міністерства України від 31 березня 1999 р. № 87.

4. **Звіт** про фінансові результати : Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 3/ Затверджено наказом Міністерства України від 31 березня 1999 р. № 87.

5. **Звіт** про рух грошових коштів: Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 4/ Затверджено наказом Міністерства України від 31 березня 1999 р. № 87.

6. **Звіт** про власний капітал: Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 5/ Затверджено наказом Міністерства України від 31 березня 1999 р. № 87.

7. **Інструкція** про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій/ Затверджено наказом Міністерства України від 30.11.1999 р. № 291.

8. **План** рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій/ Затверджено наказом Міністерства України від 30.11.1999 р. № 291.

УДК 658.8+65.11.44

Асист. М.Т. Бець – УкрДЛТУ

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ЗА РІВНЕМ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО КАПІТАЛУ

Застосована блок-схема комплексного аналізу зміни результативного показника рентабельності згідно з функціональною залежністю між основними і опосередкованими чинниками, для виявлення впливу факторів на прикладі ДЛГО "Львівліс" за 1996-1999 рр. та визначені сучасні тенденції в управлінні прибутком і рентабельністю держлісгоспів.

М.Т. Бets – USUFWT

Valuation of financial security industrial enterprise for lever profitability production capital

A block-diagram of the complex analysis of the change of a resulting index has been worked out in conformity with the functional dependence main and derivative factors-components, elucidated influence of straight accomplish factors-components for example SFA "Lvivlis" at 1996-1999 yrs., estimated the current of the profit and profitability managerial of state forestry.

Програма маркетингу на підприємстві безпосередньо пов'язана з процесом аналізу, планування і контролю рівня узагальнюючого показника виробничо-господарської діяльності. Це зумовлює вдосконалювати методологію визначення і формування рівня економічних критеріїв господарсько-фінансового стану підприємства, одним з яких є рентабельність виробничого капіталу.

Оскільки підприємства лісового комплексу України, головним чином, здійснюють спеціальне використання лісових ресурсів, а держлісгоспи є основними лісокористувачами, вдосконалення управління фінансовими результатами на цих підприємствах набуває загальнодержавного значення [1].

Для забезпечення стійкого фінансового стану підприємства на ринку доцільно визначити економічні межі обсягів його виробничо-господарської діяльності, порушення яких може призвести до значних збитків і в результаті до банкрутства. У світовій практиці для визначення цих меж використовується поняття "точка беззбитковості (мертва точка)" і "точка мінімальної рентабельності". Під точкою мінімальної рентабельності розуміють такий обсяг виручки (продажу) продукції, робіт та послуг підприємства, при якому сума валових доходів не тільки покриває

загальні поточні витрати на ведення діяльності, але і утворює прибуток, розмір якого після сплати податків задовольняє уявлення власників про мінімальний рівень рентабельності на вкладений капітал. Такий рівень доцільно визначати відсотковою ставкою банків на даний час, оскільки власники підприємства не зацікавлені в капіталізації прибутку (вкладенню його в основні і оборотні засоби), якщо отримуваний чистий прибуток за результатами діяльності менший, ніж сума відсотків, які би він міг отримати від зберігання своїх грошових засобів в банку або придбання на них цінних паперів інших підприємств [2].

Сума мінімального прибутку може бути розрахована за формулою [3]:

$$P_{\min} = \frac{Q \cdot P_{\min}}{100 - C_n}, \quad (1)$$

де Q – розміри капіталу, вкладені власником в дане підприємство, грн.; $P_{\min}$ – мінімальний рівень рентабельності, %; C_n – частка прибутку, яка відраховується в бюджет (ставка податку на прибуток, %).

Розрахунок точки мінімальної рентабельності у вартісному значенні здійснюється згідно з формулою:

$$T_{\text{пр}} = \frac{B_{\text{const}} - P_{\min}}{P_{\text{ВД}} - P_{\text{Bsum}}} \cdot 100, \quad (2)$$

де: B_{const} – постійні витрати, тис. грн.; $P_{\text{ВД}}$, P_{Bsum} – рівень рентабельності валових доходів, загальних витрат, %.

В основному варіанті моделі за системою Du Ponta за вихідний пункт приймається синтетичний показник рентабельності власного капіталу. Він може підлягати розбудові згідно зі схемою (рис. 1). Цей принцип дозволяє побудувати структурну схему формування не тільки рівня, а і абсолютної зміни фінансового результату за рівнями поділу показника рентабельності й загальною дією його складових [4]. Задане значення приросту (спаду) комплексного показника зумовлює певну величину питомого впливу факторів залежно від послідовності їх розташування на рівнях формування узагальнюючого показника рентабельності, а використання зазначених підходів дозволяє вітчизняним підприємцям оцінювати і планувати діяльність за допомогою програмного забезпечення. У практиці підприємств лісового комплексу аналітична оцінка їх прибутковості в умовах ринку і госпрозрахунку вимагає додаткових досліджень, оскільки спосіб формування ціни на лісоматеріали здійснюється без використання аналітичних планів дослідження безпечної зони діяльності за нормою прибутку на вкладений капітал лісопромисловця.

По державному об'єднанню "Львівліс" спад рентабельності виробництва на 14,2 % в 1996 р. відбувся за рахунок негативного впливу прибутку від реалізації (-13,66 %) та цін на продукцію (-40,76 %), позитивно впливали на зміну рентабельності цього об'єднання фактори собівартості 29,96 % та складові собівартості. У 1997 р. ця тенденція залишилася, хоча спад рентабельності становив всього (-0,74 %). Фактори собівартості та її складових позитивно впливали на аналізований показник, а саме зменшення собівартості продукції спричинило в 1997 р. приріст рентабельності виробництва на 2,85 %, матеріальні витрати – на 1,13 %, інші витрати – на 1,53 %. Обсяги балансового прибутку по держлісгоспах, без винятку, мали тенденцію зниження в 1996-1997 рр.